

Motivational essence of developing communicative activity of non-specialist teachers in the process of teaching English

Elvira TURSUNNAZAROVA¹

Navoi State Pedagogical Institute

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2021

Received in revised form

20 August 2021

Accepted 15 September 2021

Available online

11 October 2021

ABSTRACT

The article examines the motivational significance of the development of the communicative activity of non-specialist teachers in the process of teaching English.

2181-1415/© 2021 in Science LLC.

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Keywords:

communicative competence,
sociocultural competence,
pragmatic competence.

Инглиз тилини ўқитувчиларнинг ривожлантиришнинг мотивацион моҳияти ўқитиши жараёнида коммуникатив номутахассис фаолиятини

АННОТАЦИЯ

Мақолада инглиз тилини ўқитиши жараёнида номутахассис ўқитувчиларнинг коммуникатив фаолиятини ривожлантиришнинг мотивацион моҳияти ҳақида фикр юритилган.

Калит сўзлар:

коммуникатив
компетенция,
ижтимоий-маданий
компетенция,
прагматик компетенция.

¹ Independent researcher, lecturer, Department of language teaching methodology, Navoi State Pedagogical Institute, Navoi, Uzbekistan.

Мотивационная сущность развивающей коммуникативной активности учителей-неспециалистов в процессе обучения английского языка

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

коммуникативная компетентность, социокультурная компетентность, pragматическая компетентность.

В статье рассматривается мотивационная значимость развития коммуникативной активности учителей-неспециалистов в процессе обучения английскому языку.

Халқ таълими тизимида фаолият юритаётган педагог кадрларнинг педагогик фаолиятини ташкил қилиш ва самарадорлигини ошириш бўйича таълим соҳасидаги ўзгаришларни халқаро баҳолаш TALIS, CIVIC, ICCS-(International CIVIC and Citizenship Education Study) каби дастурлар асосида тадқиқ қилиш тенденциялари кенгаймоқда. Бундай ижтимоий долзарблик касб этувчи педагогик ҳодиса-нинг ёрқин кўринишларидан бири – халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимида ҳам кенг кўламдаги ислоҳотларни олиб бориш, педагог кадрларнинг хориж тилларини ўзлаштириш, хусусан, инглиз тилида эркин мулоқот қилиш компетенцияларини ривожлантириш орқали жаҳон миқёсида таълим сифатини ошириш бўйича тадқиқотчилик фаолиятига тайёрлигини таъминлаш муҳим аҳамият касб этмоқда.

Сўнгги йилларда мутахассислар учун жаҳон цивилизацияси ютуқлари ва ахборот ресурсларидан кенг фойдаланиш, халқаро ҳамкорлик ва мулоқотни ривожлантириш имкониятлари кенгайтирилди. “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси”да давлат томонидан ёшлар билан ишлаш сиёсатини такомиллаштириш, интеллектуал ривожланган ёш авлодни баркамол инсон қилиб тарбиялаш, олий таълим муассасаларида таълим сифати ва уни баҳолаш мезонларини халқаро стандартларга мувофиқлаштириш, хорижий тилларни чуқур ўрганиш бўйича устувор вазифалар белгилаб берилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020-йил 6-ноябрдаги “Ўзбекистоннинг янги тараққиёт даврида таълим-тарбия ва илм-фан соҳаларини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-6108 ва “Таълим-тарбия тизимини янада такомиллаштиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-4884-сонли ҳамда 2021 йил 25 январдаги “Халқ таълими соҳасидаги илмий-тадқиқот фаолиятини қўллаб қувватлаш ҳамда узлуксиз касбий ривожлантириш тизимини жорий қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4963-сонли қарорлари ижросини таъминлаш мақсадида, шунингдек, раҳбар кадрларни танлаш, тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини оширишнинг илғор ва шаффоф ташкилий-хуқуқий механизмларини тадбиқ этиш йўли билан халқ таълими тизимида кадрлар сиёсатини шакллантиришнинг замонавий тамойилларини жорий этиш бўйича белгиланган устувор вазифалар мазмунидан келиб чиқсан ҳолда педагог кадрларда креативлик, инновацион компетентликни шакллантириш ва ривожлантириш бўйича қатор вазифалар ижроси таъминланмоқда. Шу долзарблик асосида мамлакатимизнинг узлуксиз таълим тизими, шу жумладан халқ таълими ходимларини

қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизими ўқув жараёнига илғор инновацион технологиялар ва ахборот-коммуникация воситаларини жорий этиш, ўқитиши интенсивлигини, самарадорлигини ошириш, жаҳон андозаларига мослаштириш бўйича кенг кўламли ислоҳотлар амалга оширилмоқда. Мана шундай зарурат ва эҳтиёжнинг пайдо бўлиши, инглиз тилини ўрганиш жараёнида номутахассис ўқитувчиларнинг мотивациясини шакллантиришда мнемоника усусларидан фойдаланиш тизимини такомиллаштиришни тақозо этмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 25 май куни мамлакатимиз мактабларини битиравчи ўғил-қизларига қараб қилган мурожаатномасида “юртимизда олижаноб касб эгалари бўлган ўқитувчилар, устоз-мураббийларнинг машаққатли меҳнатини муносиб рағбатлантириш, уларнинг иш ва турмуш шароитини яхшилаш, жамиятдаги обрў-эътиборини оширишга муҳим аҳамият қаратилаётганлигини” эътироф этди. Бинобарин, умумий ўрта таълим тизимида фаолият олиб бораётган ўқитувчиларнинг мотивациясини ўстириш, айниқса, уларнинг инглиз тилини ўрганиш жараёнида турли инновацион методлар, усуслар воситасида тил ўзлаштиришга бўлган эҳтиёжини ошириш муҳим аҳамият касб этади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 27 май 143-сонли “2018–2025 йилларда таълим муассасаларининг чет тиллари кабинетларини замонавий ахборот-коммуникация, ўқитишининг техник воситалари ва анжомлари билан жиҳозлаш (қўшимча жиҳозлаш)ни жадаллаштириш чоратадбирлари тўғрисида”ги Қарорида таълим жараёнида илғор педагогик услуг ва технологиялар, ахборот-коммуникация технологиялари, электрон таълим ресурслари ва мультимедиа тақдимотларидан фойдаланиш борасида чет эл тажрибасини чуқур ва ҳар томонлама ўрганиб чиқиши, чет эл тажрибасини инобатга олган ҳолда таълим жараёнини янги мазмунда ташкил қилиш учун янги ўқув режалари ва дастурларини қайтадан ишлаб чиқиши, амалий машғулотлар ва ишлаб чиқариш амалиёти бўйича соатлар кўпайтирилишини таъминлаш белгилаб қўйилди.

Ҳар қандай жамиятнинг равнақи, ижтимоий, сиёсий, иқтисодий барқарорлиги шу мамлакат фуқароларининг интеллектуал, аҳлоқий салоҳиятини юксак даражада ривожланганлигига боғлиқ. Зеро, жамиятимизнинг маънавий янгилинишида, ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётини шакллантиришда жаҳон ҳамжамиятига қўшилишини таъминлайдиган демократик ҳукуқий давлат қуриш масаласи устувор мезон сифатида муҳим роль ўйнайди. Мамлакатимиз Президенти Шавкат Мирзиёев ўзининг “Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халкимиз билан бирга қурамиз” номли асарида ҳар бир фуқаронинг ватанпарвар ва юртпарварлик фазилатларига эга бўлиши, она юртини чин қалбидан севиши ва ардоқлаши, эл-юрти учун ўзини аямаслиги, бу йўлда жонини ҳам фидо қилишига тайёр бўлиши лозимлигини уқтиради. Шундай экан, замонавий ўқитувчи тарбиялаётган ёш авлодда айнан шундай сифатларни – иймон-эътиқоди мустаҳкам, иродаси бақувват, ор-номусли, ҳаром-хариш ишлардан ҳазар қиладиган, изланувчан, ташаббускор, тадбиркорлик фазилатига эга бўлган, ташкилотчи, талабчан ва қатъиятли шахсларни шакллантириши лозим. Буларнинг барчаси жаҳон таълими тизимини ва замонавий педагогика фанини алоҳида муҳим мақсад – илмий ва техниковий тараққиётнинг тез суръатлар билан ривожланиб бориши билан боғлиқ жамият ривожланишининг сифат жиҳатидан янги босқичида фаол иштирок этишга қодир бўлган янги авлодни тарбиялаш ва тайёрлашга қаратилган.

Хориж олимлари О.И. Лукина, М.В. Ляховицкий коммуникатив компетенцияни асосан кенг маънода талқин қилиб, коммуникативликни таълим жараёнинг сифат ва хусусиятлари бўйича мулоқот жараёнига яқин бўлишида ўрганишган.

Л.Т. Ахмедова, Ф.Ш. Ибрагимовалар томонидан яратилган методик адабиётларда таърифланишича, *коммуникатив компетенция* чет тили воситасида майший, ўқув, ишлаб чиқариш ва маданий ҳаётда долзарб бўлган мулоқот масалаларини ҳал қила олиш; тил ва нутқ воситалари ёрдамида мулоқот мақсадларига эришишди. Ушбу фикрга қўшилган ҳолда шуни таъкидлаш жоизки, коммуникатив компетенция жамиятда инсонлар билан ўзаро мулоқотга киришиш учун она тили, ўзи яшаётган давлатнинг расмий тили ҳамда хорижий тилларда сўзлашиш, ўз фикрини оғзаки ва ёзма равишда аниқ ҳамда тушунарли баён қила олиш, саволларни мантиқан тўғри қўя олиш ҳамда берилган саволларга мантиқан тўғри жавоб бериш, мулоқот вазиятига мослаша олиш, мулоқот жараёнида муомала маданиятига амал қилиш, сухбатдошининг фикрини ҳурмат қилган ҳолда ўзининг нуқтаи назарини ҳимоя қила билиш, сухбатдошини ишонтира олиш, зиддиятли вазиятларда ўзини ўзи бошқара олиш, муаммо ҳамда келишмовчиликларни ҳал этишда мақбул қарорларни қабул қилиш каби жуда кўп жиҳатларни қамраб олади.

Б.Р. Саматова коммуникатив компетентликнинг асосий, муҳим эканлигини кўрсатиш учун уни метакомпетентлик ёки “Ядро компетентлиги” деб атайди. Олиманинг фикрига кўра, компетентликнинг бу тури ижтимоий, касбий, шахслараро компетентликка мўжассамлашади ва уларни бир-бири билан боғлайди. Шу билан бирга, касбий, ижтимоий ва шахслараро компетентлик коммуникатив компетенциянинг компонентлари сифатида талқин қилинади. Биз бу борада коммуникатив компетенциянинг номутахассис ўқитувчининг атрофдагилар билан унинг барча жабҳаларида мулоқот қилиш самарадорлигини кўрсатадиган *асосий* хусусиятларидан бири эканлиги тўғрисидаги фикрга қўшиламиз.

D. Нутес коммуникатив компетенцияни грамматик, ижтимоий-лингвистик, стратегик ва дискурсив компетенциялардан иборатлигини кўрсатади. И. Скворцов коммуникатив компетенциянинг элементларини учта асосий қисмга: тил, хусусий ва прагматик компетенцияларга бирлаштиришга ҳаракат қиласи. И. Скворцов томонидан ишлаб чиқилган чет тилини ўрганаётганларнинг коммуникатив компетенцияси таркибий қисмлари ўзаро узвий боғлиқ ҳолда бир-бирини тўлдиради ҳамда яхлит мажмуани ҳосил қиласи. Бунда компетенциянинг таркибий қисмлари билим, кўнишка ва малакаларни баравар қўллаш орқали ҳосил қилинади.

Айтиб ўтилган тадқиқотларнинг барчасида коммуникатив компетенция таянч компетенциялар сирасига киритилган. Таянч компетенцияларни шакллантириш ҳар бир педагогнинг вазифасига кирса, хусусий компетенцияларни шакллантириш ва ривожлантириш фан ўқитувчисининг вазифасидир.

Коммуникатив компетенциянинг ривожланишида лингвистик компетенциянинг ўрнини инкор этиб бўлмайди. *Лингвистик компетенция* аксарият адабиётларда *тил компетенцияси* деб аталади. Инглиз тили таълимида лингвистик компетенция нутқда кундалик ҳаётда кўп қўлланадиган ижтимоий мавзуларга оид сўз ва ибораларни, тилнинг миллий маданий лексикасини, маънодош, шаклдош сўзларни, касб-хунарга оид атамаларни, ўқув дастуридаги нутқий мавзуларга оид фаол лексикани билиш ҳамда оғзаки ва ёзма нутқда уларни тўғри қўллаш малакаларидан иборат бўлади.

Мулоқот нутқсиз амалга ошмагани каби нутқий компетенцияни лингвистик компетенциясиз тасаввур қилиш мумкин эмас. Шу боис номутахассис ўқитувчиларда нутқий компетенция фаолиятини қуидаги түрт амалий восита асосида шакллантирилиб, ривожлантирилади.

1. Тинглаб тушунишда билиш ва бажара олишга қўйиладиган талаблар:

- кенг қўламли нутқларни аниқ тузилмаган ҳолларида ҳам тушуниш ва улардаги очиқ ойдин ва яширин фикрларни ҳам етарли даражада англай олиш;
- ўз мутахассислик соҳаларига оид бўлмаган абстракт ва мураккаб мавзулардаги кенг қўламли нутқларни айрим жиҳатларини ойдинлаштириб олиш зарурияти туғилса, айниқса сўзловчининг талаффузи ноаниқ ёки тил диалекти нотаниш бўлган ҳолларда ҳам тушуна олиш;
- кенг қўламдаги идиоматик ва оғзаки нутқ ибораларини фарқлай олиш ва ижтимоий муҳитга мос тарзда тилнинг ўзгариш хусусиятини тушуна олиш;
- муҳокама ва дебатлардаги асосий ва бошқа иштирокчилар ўртасидаги мураккаб мулоқотни, мавзулар бирмунча мавхум ёки нотаниш бўлган ҳолларда ҳам, осонлик билан тушунган равишда кузата олиш;
- кенг қамровли, тилнинг айрим ностандарт ишлатилиш ҳолларини ҳам ўз ичига олган аудио тасма ва ахборот материалларини тушуна олиш ва сўзловчилар ўртасидаги бирмунча яширин қарашлар ва муносабатлар, кичик деталларнинг муҳим жиҳатларини аниқлай олиш;
- фильмларни сленг ва идиоматик ибораларнинг ишлатилиш ҳолларининг аксар қисмини тушунган ҳолда кузата олиш;
- сифат жиҳатидан бирмунча ёмон, овоз эшитилиш ноаниқроқ бўлган оммавий эълонлардан (масалан, темир йўл вокзали, спорт майдончасидаги эълонлар) тегишли маълумот ола билиш.

Номутахассис ўқитувчиларда ижтимоий-сиёсий, оммабоп мазмундаги нутқ ҳамда матнлар, сўзлашув услубидаги нутқни тинглаб тушунишга оид кўнишка ва малакалар асосан шаклланган бўлади. Чет тили таълим мининг мақсадларидан бири ушбу кўнишка ва малакаларни соҳавий вазиятларда юзага келадиган нутқ борасида янада ривожлантиришдан иборат.

2. Ўқищдабилиш ва бажара олишга қўйиладиган талаблар

a) оғзаки мулоқот (диалогик нутқ)да:

- илмий ва соҳага оид конференция, давра суҳбатлари, мунозара (жонли ёки воситали)ларда мулоқотни бошлаш, олиб бориш ва якунлай билиш;
- фикрларни аниқ ифодалаган ҳолда муҳокамаларда фаол қатнаша олиш, вазиятга мос тарзда тилни мослаштира олиш;
- ўз расмий нуқтаи назарини ишонч билан илгари сурган ҳолда қарши томоннинг бир қатор мураккаб савол ва шарҳларига мос равишида равон ва спонтан тарзда жавоб бера олиш;
- вебинар ва муҳокамаларда сўраш, ойдинлик киритиш, нутқни бўлиш ва тўлдириш стратегияларини мос равишида кўллай олиш.

Ушбу кўнишка ва малакаларнинг аксарияти содда кўринишда олий таълимдан аввалги таълим босқичларида шаклланади. Бироқ, амалда тил ўрганувчининг шахсий қарашлари ва фикрларини билдириш, мавзу доирасида инглиз тилида мустақил фикр билдириш малакалари ривожланмаган бўлади. Бу соҳага оид материаллар воситасида шакллантириш зарурлигини қўрсатади.

б) оғзаки монологик нутқда:

- соҳага оид мавзулар бўйича презентация ва маъruzalар қила олиш;
- объект, субъект, вазият ва ҳодисаларни батафсил тасвилай олиш;
- маъруза, муҳокама ёки мақолага тўғри ва равон тарзда хulosса қила олиш;
- илмий нуқтаи назар ёки фикрни ривожлантириш, далиллар келтириш орқали асослай олиш.

Шунингдек, номутахассис ўқитувчиларнинг инглиз тилини ўрганиш жараёнида билиш ва бажара олиш талаблари:

- ўз мутахассислик соҳаларига оид ёки оид бўлмаган кенг кўламли бир мунча узун ва мураккаб матнларни услугбий жиҳатлари очиқ ойдин ёки бирмунча яширин баён этилган фикрларни аниқлаган ҳолда тушуна олиш;
- кичик детелларнинг муҳим жиҳатлари, қарашлар, очиқ ойдин ёки бир мунча яширин баён этилган фикрларни ҳам аниқлай олиш;
- ўз мутахассислик соҳаларига оид вебсайт ёки журналлардан тегишли тавсилотларни ола билиш.

3. Номутахассис ўқитувчиларда инглиз тилини ўрганишда ёзишдабилиш ва бажара олишга қўйиладиган талаблар:

- барча турдаги хатларни ёза билиш;
- соҳага оид мақолалар ёза билиш;
- соҳага оид ва оид бўлмаган адабиётлар (мақолалар, китоблар, малакавий иш) таҳлилларини ёза олиш;
- соҳага оид ва оид бўлмаган адабиётлар (бирламчи ва иккиламчи манбалар)га аннотациялар ёза олиш;
- турли илмий материалларга хulosса ёза олиш;
- тезис ва конференцияда қатнашиш учун таклиф ва мушоҳадаларини ёза олиш.

4. Номутахассис ўқитувчиларда лексик компетенцияларни шакллантиришда билиш ва бажара олишга қўйиладиган талаблар:

- мавзуларга оид лексикани ва соҳага оид атамаларни илмий даражада ривожлантира олиш;
- сўз ясаш моделлари асосида сўзлар ҳосил қила олиш.

5. Номутахассис ўқитувчиларда грамматик компетенцияда билиш ва бажара олишга қўйиладиган талаблар:

- иқтисослашган матнлардаги (масалан, тилшунослик ёки таржимага оид) грамматик структураларни қўллай билиш;
- артиклни илмий услубда тўғри қўллай билиш;
- турли матнларнинг лингвистик ёки дискурс таҳлилини қила олиш.

Номутахассис ўқитувчиларда ижтимоий-маданий компетенция аутентик, яъни жонли нутқнинг миллий хусусиятларини билиш ҳамда уларни ўз она тили ва миллий анъаналари билан таққослаб тақдим қилиш лаёқати шаклланганлигидан далолат беради. Мулоқот мақсадидан келиб чиқсан ҳолда нутқий вазиятга мос лингвистик шакл ва ифодани танлаш, нутқий вазиятларда инглиз тилининг ўзига хос нолисоний воситаларини қўллаш ҳам ушбу компетенцияни намойиш қиласди.

Ўзбекистон Республикасида таълимнинг барча босқичларида чет тилини ўқитишнинг асосий мақсади ўрганувчиларнинг кўп маданиятли дунёдаги кундаклик, илмий ва касбга оид соҳаларда фаолият олиб бориш учун чет тилида коммуникатив компетенциясини шакллантиришдан иборат.

Номутахассис ўқитувчиларнинг чет тили бўйича коммуникатив компетенцияси – ўрганилаётган чет тили бўйича эгаллаган билим, кўнишка ва малакаларни мулоқот жараёнида қўллаш қобилиятидир.

Лингвистик компетенция тил материали (фонетика, лексика, грамматика) ҳақида билимлар ва нутқ фаолияти турлари (tinglash, гапириш, ўқиш ва ёзиш) бўйича кўнишкаларни эгаллашни назарда тутади.

Социолингвистик компетенция сўзловчининг бирор бир нутқий вазият коммуникатив мақсад ва ҳоҳиш-истагидан келиб чиқсан ҳолда керакли лингвистик шакл, ифода усулини танлаш имконини яратади. Социолингвистик компетенция ижтимоий-маданий компетенцияни ўз ичига олиб, аутентлик нутқнинг миллий хусусиятларини: ўзи яшаётган мамлакатнинг урф-одатлари, қадриятлари, маросимлари ва бошқа миллий-маданий хусусиятларини билиш ҳамда тили ўрганилаётган мамлакат билан таққосланган ҳолда тақдим эта олиш қобилиятини кўзда тутади.

Номутахассис ўқитувчиларда *прагматик компетенция* ўрганилаётган инглиз тилида коммуникатив вазиятда тушунмовчиликлар пайдо бўлганда такроран сўраш, узр сўраш ва ҳоказолар орқали лдискурс компетенцияси прагматик компетенция таркибига киритилди. Мазкур компетенция оғзаки ва ёзма нутқдаги изчиликтин таъминлашда лингвистик сигналларни тушуниш ва интерпретация қилиш кўнишкаларини назарда тутади.

Хорижий мамлакатларда коммуникатив компетенциянинг ривожланишида *прагматик компетенция*нинг ўрни ва аҳамияти анча юқори қўйилади. Прагматик компетенция тил таълими жараёнида ҳосилбўлган билим ва кўнишкалар асосида кундалик ҳаётда нутқий вазиятга қараб мустақил тарзда мулоқотга киришиш лаёқати шаклланганлигини кўрсатади. Жумладан, мулоқот вазиятларида тушунмовчиликлар юзага келганида такроран сўраш, узр сўраш ва шу кабилар воситасида қийин ҳолатлардан чиқиб кета олиш, ўзаро сухбатлашиш, сухбатга қўшилиш ва унга аниқлик киритиш, нутқ темпини пасайтиришга ундейдиган муомала одоби воситаларини қўллаш, олинган билимларнинг амалий имкониятларидан ўринли фойдаланиш лаёқатини шакллантириш назарда тутилади. Ушбу компетенцияни касбга йўналтирилган педагогик технологиялар ёрдамида, хусусан, интерактив методга асосланган қасбий ўйинлар ва диалоглар ёрдамида ривожлантириш катта самара беради.

Шундай қилиб, инглиз тилини ўқитиш жараёнида номутахассис ўқитувчиларнинг коммуникатив фаолиятини ривожлантиришнинг мотивацион моҳияти коммуникатив, лингвистик характердаги билимлар (тилга оид компетенция) билан бир қаторда экстравангвистик билимларни ҳам назарда тутади. Шу асосда номутахассис ўқитувчиларнинг коммуникатив фаолиятини ривожлантиришнинг мотивацион структурасини ҳосил қиласиган субкомпетенцияларни иккига, яъни экстравангвистик ва асл лингвистик компетенциялар гуруҳига ажратиш мумкин. Биринчи гуруҳ субкомпетенциялар тилда акс эттирилган ўраб турган олам предметлари ҳақидаги билимлар, яъни сўзловчи онгида шаклланган дунёнинг манзарасини гавдалантирадиган предметли компетенцияни ўз ичига олса, нолисоний характердаги билимлар коммуникатив вазият, мулоқот шароитларини билишни ўзида мужассамлаштиради.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РҮЙХАТИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 6 ноябрдаги “Таълимтарбия тизимини янада такомиллаштиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” ПҚ-4884-сон қарори/ Конун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси; 06.12.2020 й., 06/20/653/1592-сон.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021-йил 25 январдаги “Халқ таълими соҳасидаги илмий-тадқиқот фаолиятини қўллаб қувватлаш ҳамда узлуксиз касбий ривожлантириш тизимини жорий қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4963-сон қарори/ Конун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси; 25.01.2021 й., 25/01/345.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 27 май “2018-2025 йилларда таълим муассасаларининг чет тиллари кабинетларини замонавий ахборот-коммуникация, ўқитишнинг техник воситалари ва анжомлари билан жиҳозлаш (қўшимча жиҳозлаш)ни жадаллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 143-сон Қарори.

4. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олийжаноб ҳалқимиз билан бирга қўрамиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. – Б. 488.

5. Лукина О.И. Фонетический термин как единица терминологического поля во французском языке в сопоставлении с русским: Дисс. ... канд. филол. наук. – Екатеринбург, 2018. – С. 261.

6. Ляховицкий М.В. Методика преподавания иностранных языков. – М.: Высшая школа, 2019. – С. 159.

7. Ахмедова Л.Т. Теория и практика обучения профессиональной русской речи студентов-филологов. – Т.: Фан ва технология, 2013. – С. 200.

8. Ибрагимова Ф.Ш. Система интенсификации дидактической подготовки будущих учителей иностранных языков (на материале английского языка): Дисс. ... канд. пед. наук. – Ташкент, 2011. – С. 220.

9. Hymes D. Communicative competence. New York, 1999.-Р.-78

10. Саматова Б.Р. Инглиз тилини ўқитища нофилологик йўналиш талабаларининг мотивацияси (юриспруденция йўналиши мисолида): Пед. фан. бўй. фал. д-ри (PhD) ... дисс. – Т.: 2020. – Б. 172.

11. Скворцов И. Основы: культуры речи. Хрестоматия. – М.: 2018. –312 с.

12. Шарипов Ш.С. Ўқувчилар касбий ижодкорлиги узвийлигини таъминлашнинг назарияси ва амалиёти: Педаг. фан. д-ри. ... дисс. автореф. – Т.: 2012. – Б. 46.